

Sygn. akt II UK 337/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 sierpnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 sierpnia 2012 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 17 sierpnia 2011 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 lutego 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ustalenia P. K. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na niespełnianie przesłanek z art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr

153, poz. 1227 ze zm.). U podstaw powyższej decyzji leżało orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z dnia 14 stycznia 2011 r., w którym stwierdził on, że wnioskodawca jest trwale, częściowo niezdolny do pracy od dnia 19 maja 2004 r. oraz okresowo, całkowicie niezdolny do pracy od dnia 1 października 2004 r. do dnia 28 lutego 2013 r.

Wnioskodawca prawidłowo pouczony o możliwości i trybie wniesienia sprzeciwu nie wniósł sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 14 stycznia 2011 r. Z kolei od decyzji organu rentowego z dnia 2 lutego 2011 r. P. K. wniósł odwołanie, w którym wskazał, że stan jego zdrowia uległ pogorszeniu w trakcie zatrudnienia.

Zarządzeniem z dnia 27 kwietnia 2011 r. przewodniczący na mocy art. 467 § 4 k.p.c. zwrócił akta sprawy organowi rentowemu celem uzupełnienia braków w materiale poprzez ustalenie i orzeczenie przez lekarza orzecznika ZUS, czy w okresie zatrudnienia wnioskodawcy i kolejnych 18 miesięcy po ustaniu zatrudnienia nastąpiło istotne pogorszenie stanu zdrowia ubezpieczonego w ramach tego samego - całkowitego - stopnia niezdolności.

Orzeczeniem z dnia 23 maja 2011 r. lekarz orzecznik ZUS nie stwierdził pogorszenia stanu zdrowia skarżącego w okresie zatrudnienia, ani po ustaniu zatrudnienia, tj. po dniu 30 listopada 2010 r.

P. K. prawidłowo pouczony o możliwości i trybie wniesienia sprzeciwu nie wniósł sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 23 maja 2011 r.

Postanowieniem z dnia 27 czerwca 2011 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odrzucił odwołanie P. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 lutego 2011 r. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd pierwszej instancji powołał treść art. 477⁹ § 3¹ zd. 1 k.p.c. oraz wskazał, że ubezpieczony nie odwołał się od orzeczeń lekarza orzecznika ZUS z dnia 14 stycznia 2011 r. i z dnia 23 maja 2011 r. do komisji lekarskiej ZUS. Sąd ten stwierdził, że odpisy tego orzeczenia wnioskodawca otrzymał w dniu 14 stycznia 2011 r. i w dniu 23 maja 2011 r. oraz jednocześnie został skutecznie pouczony przez organ rentowy o prawie do wniesienia sprzeciwu. Zdaniem Sądu Okręgowego odwołanie oparte było wyłącznie na zarzutach dotyczących orzeczenia lekarza ZUS, ponieważ ubezpieczony powoływał się na pogorszenie

stanu zdrowia, w okresie po dniu 1 października 2004 r. Lekarz orzecznik w dniu 23 maja 2011 r. takiego pogorszenia nie stwierdził, dlatego Sąd ten na mocy art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. orzekł, jak w postanowieniu.

Na powyższe postanowienie zażalenie wniósł P. K. zaskarżając to orzeczenie w całości. Zarzucił w nim brak przesłania skarżącemu odpowiedzi na odwołanie skierowane do Sądu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 marca 2011 r.; nie otrzymanie zarządzenia Sądu z dnia 28 kwietnia 2011 r. zwracającego akta sprawy celem uzupełnienia braków w materiale poprzez ustalenie i orzeczenie lekarza orzecznika ZUS. Ponadto ubezpieczony wskazał, że otrzymane orzeczenie lekarskie z dnia 23 maja 2011 r. nie zostało wykonane zgodnie zarządzeniem, ponieważ nie zawiera żadnych informacji, wskazań, że nastąpiło lub nie nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia w związku z wykonywaną pracą oraz niesłuszne było ustalenie Sądu, iż odwołanie z dnia 25 lutego 2011 r. jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących orzeczenia.

Postanowieniem z dnia 17 sierpnia 2011 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił zażalenie ubezpieczonego. Sąd Apelacyjny wskazał, że nie doszukał się takich wadliwości procesowych Sądu pierwszej instancji lub organu rentowego, na skutek których skarżący nie mógł brać udziału i nie brał udziału w postępowaniu odwoławczym lub w jego istotnej części i uznał za niezasadny, wynikający z treści zażalenia, zarzut pozbawienia wnioskodawcy możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Spór w przedmiotowej sprawie koncentrował się na kwestii, czy zostały łącznie spełnione wszystkie przesłanki odrzucenia odwołania P. K., wynikające z treści art. 477⁹ § 3¹ zd. 1 k.p.c. Odrzuceniu podlega odwołanie w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych w przypadku łącznego spełnienia następujących przesłanek: - prawo do tego świadczenia jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji; - podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika ZUS; - osoba zainteresowana nie wniosła sprzeciwu od tego orzeczenia do komisji lekarskiej ZUS; - odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. Zaskarżoną decyzją z dnia 2 lutego 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ustalenia P. K. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, a zatem decyzja ta została wydana w przedmiocie prawa

wnioskodawcy do świadczenia, wymienionego w treści art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). W ocenie Sądu nie ulegało wątpliwości, że przedmiotowa sprawa o rentę z tytułu niezdolności do pracy stanowi sprawę o świadczenie z ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 477⁹ § 3¹ zd. 1 k.p.c. Z treści art. 57 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej wynika, że ustalenie P. K. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy uzależnione było od stwierdzenia jego niezdolności do pracy. Podstawę wydania zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 lutego 2011 r. stanowiło orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z dnia 14 stycznia 2011 uzupełnione następnie orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 23 maja 2011 r., w którym stwierdzono, że P. K. jest trwale częściowo niezdolny do pracy od dnia 19 maja 2004 r. oraz całkowicie niezdolny do pracy od dnia 1 października 2004 r. do dnia 28 lutego 2013 r. P. K. we wskazanym w art. 14 ust. 2a ustawy emerytalnej terminie 14 dni od doręczenia odpisu orzeczenia, nie wniósł sprzeciwu od orzeczeń lekarza orzecznika ZUS: z dnia 14 stycznia 2011 r. i z dnia 23 maja 2011 r. do komisji lekarskiej ZUS. Nie ulegało przy tym wątpliwości, że w sprawie dokonano prawidłowo doręczenia wnioskodawcy odpisów tych orzeczeń wraz z pouczeniem o możliwości i trybie wniesienia sprzeciwu. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którym odwołanie P. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 lutego 2011 r. w istocie oparte było wyłącznie na zarzutach dotyczących orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 14 stycznia 2011 r., uzupełnionego orzeczeniem z dnia 23 maja 2011 r. Powyższa okoliczność znalazła potwierdzenie w treści odwołania, w którym wnioskodawca kwestionując odmowę przyznania mu renty z tytułu niezdolności do pracy, powoływał się na pogorszenie stanu zdrowia w trakcie okresu jego zatrudnienia od dnia 10 sierpnia 2007 r. do dnia 30 listopada 2010 r. w „K.” Meblarskiej Spółdzielni w K. W ocenie Sądu Apelacyjnego zostały spełnione, wynikające z treści art. 477⁹ § 3¹ k.p.c., przesłanki odrzucenia odwołania P. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 lutego 2011 r.

Na powyższe orzeczenie ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną zaskarżając postanowienie Sądu Apelacyjnego w całości. W skardze powołał się na naruszenie przepisów postępowania art. 379 pkt 5 k.p.c. z uwagi na pozbawienie możliwości

obrony swoich praw. Skarżący w uzasadnieniu przyznał, że istotnie w sprawach sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS nie skorzystał ze swoich praw - na tę okoliczność wskazał, że nie był świadom jakie są konsekwencje tj.- skutki prawne braku wniesienia sprzeciwu. Zdaniem skarżącego wpisanie tylko w aktach ZUS a nie w orzeczeniu lekarskim orzecznika ZUS, że nie nastąpiło pogorszenie jego stanu zdrowia w związku z pracą w Spółdzielni w „K.” w K. powodowało, że nie był prawidłowo poinformowany i zorientowany jak ma rozumieć orzeczenie orzecznika ZUS z dnia 23 maja 2011 r. W jego ocenie powinien zostać poinformowany przez lekarza orzecznika o jego stanowisku, poprzez dopisanie w orzeczeniu, że nie nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia. Wówczas skarżący wiedziałby w jakiej znajduje się sytuacji i byłby zorientowany co należy zrobić i jak postąpić. Sąd drugiej instancji rozpatrując zażalenie na postanowienie Sądu pierwszej instancji winien kwestie pozbawienia prawa do obrony skarżącego w powołanym wyżej kontekście wnikliwie rozważyć, czego zdaniem skarżącego nie uczynił.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna nie znajduje usprawiedliwionych podstaw. Sąd Najwyższy oceniając czynności procesowe podjęte przez sądy orzekające w niniejszej sprawie oraz organ rentowy – które, jak powołuje w skardze ubezpieczony, doprowadziły do tego, że nie był zorientowany jak ma rozumieć orzeczenie orzecznika ZUS z dnia 23 maja 2011 r. - przez pryzmat powołanego w skardze kasacyjnej zarzutu pozbawienia strony obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.), uznał zarzut ten jako niezasadny. Powołany przepis stanowi, iż zachodzi nieważność postępowania w sytuacji, gdy w następstwie wadliwości postępowania sądu lub przeciwnika procesowego strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na kolejnych rozprawach przed wydaniem wyroku w danej instancji (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1974 r., II CR 155/74, OSPIKA 1975, nr 3, poz. 66 i wyrok SN z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 468/08, niepubl.). Przykładem tak rozumianej nieważności postępowania są zaś przypadki pozbawienia strony możliwości

działania w sprawie w wyniku nedoręczenia lub wadliwego doręczenia zawiadomienia o rozprawie, czy wskutek rozpoznania sprawy mimo wykazania przez stronę stosownym zaświadczeniem lekarskim, iż nie mogła stawić się w siedzibie sądu. Skarżący nie podnosi żadnej z tych okoliczności. Nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania wbrew swej woli zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz, czy pomimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu tych wszystkich przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Nie każde zatem naruszenie przepisów proceduralnych może być w ten sposób traktowane. Trzeba też zwrócić uwagę, że uczestnictwo w procesie, podejmowanie czynności procesowych, udział w rozprawach i innych czynnościach jest prawem, nie zaś obowiązkiem strony (chyba że co innego wynika z przepisów) i nie musi ona z tego przywileju korzystać, obowiązkiem sądu jest natomiast zapewnienie jej takiej możliwości. W myśl orzecznictwa Sądu Najwyższego nie uzasadnia zarzutu nieważności postępowania okoliczność, że strona z powodu niewiedzy nie zgłosiła wniosków dowodowych w celu wykazania słuszności swoich roszczeń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2003 r., II UK 120/02). W świetle zgodnego poglądu judykatury (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 października 1998 r., I PKN 359/98, OSNAPiUS 1999 nr 21, poz. 681 - notka i powołane w niej orzeczenia), o nieważności postępowania można mówić wówczas, gdy dochodzi do całkowitego pozbawienia możliwości obrony praw a nie tylko do jej utrudnienia wynikającego z działania przez stronę bez pomocy fachowego pełnomocnika. W okolicznościach sprawy, w której istotą sporu są ustalenia faktów odnoszących się do stanu zdrowia i zdolności do pracy, brak fachowego pełnomocnika zasadniczo nie może być uznany za powodujący pozbawienie strony możliwości obrony jej praw (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., I UK 343/09, LEX nr 602210).

Odnosząc powyższe rozważania do przedmiotowego przypadku należy stwierdzić, że wbrew zarzutowi skarżącego niedostatki w postaci braku

szczegółowej informacji dotyczącej zakresu oraz przedmiotu orzeczenia orzecznika ZUS z dnia 23 maja 2011 r. nie implikowało nieważności postępowania. W orzeczeniu z dnia 23 maja 2011 znajdowało się szczegółowe pouczenie dotyczące prawa wniesieni sprzeciwu do komisji lekarskiej ZUS. Ponadto ubezpieczony nie tylko samodzielnie wniósł odwołanie, sformułował należycie zarzuty, ale również skutecznie zaskarżył postanowienie Sądu Okręgowego. Mając powyższe na uwadze skarżący miał możliwość realizacji swoich uprawnień procesowych oraz skutecznej obrony swoich praw i był w stanie samodzielnie reprezentować swoje interesy w toczącym się postępowaniu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁴ § 1 k.p.c.